

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.066
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук,
професору Дмитришин Лесі Ігорівні
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора,
професора кафедри прикладної математики

Західноукраїнського національного університету

ДЗЮБАНОВСЬКОЇ НАТАЛІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертаційну роботу

НАДВІРНЯНСЬКОГО ЮЛІАНА РУСЛАНОВИЧА

за темою:

**«ОЦІНЮВАННЯ І АКТИВІЗАЦІЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН УКРАЇНИ І ЄС»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

**1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами,
темами.**

Проголошені цілі та в цілому успішна їх реалізація робить Європейський Союз привабливою метою для тих європейських країн, що мають намір приєднатися до ЄС і Україна – одна з них. Новий формат відносин між Європейським Союзом та пост-воєнною Україною повинен бути спрямований на створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі, відновлення і формування нових торговельних та інвестиційних потоків і поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку Євросоюзу. А це передбачає співпрацю за різними напрямками, що переважно містяться у площині питань зовнішньоторговельної сфери (зокрема торгівлі товарами і послугами та інвестиційної політики).

Включення України в інтегрований європейський простір усвідомлюється як загальна стратегічна мета входження у світову політичну й економічну системи у ролі, відповідній її потенціалу та можливостям. Процес

європейської інтеграції посідає особливе й надзвичайно важливе місце з-поміж національних пріоритетів у системі міжнародних відносин.

Таким чином, оцінювання і активізація розвитку торговельно-економічних відносин із використанням сучасних методів та інструментів кількісного вимірювання економічних процесів є актуальною науково-практичною проблемою.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

У дисертаційній роботі використано методи: теоретичного узагальнення, систематизації, дедукції, аналізу, синтезу, абстракції, порівняння та деталізації, групування, статистико–економічного та економіко-математичного аналізів, графічний, монографічний тощо.

Інформаційною базою дисертаційної роботи є законодавчі та нормативно–правові документи органів державної влади, офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з досліджуваної проблематики, фінансово-статистична звітність, а також особисті спостереження автора.

У дисертації дана в основному вірна оцінка наукового і практичного значення роботи і зазначені рекомендації подальшого використання результатів. Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату показало, що автор у достатній мірі опрацював науковий напрямок, отримав власні наукові розробки, що характерні науковою новизною та практичною цінністю.

Дисертаційна робота з достатньою повнотою розкриває тему наукового дослідження та дає змогу реалізувати заявлену мету дослідження. Отримані здобувачем результати дисертаційної роботи, сформульовані висновки і рекомендації є науково обґрунтованими.

3. Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій підтверджується також апробацією результатів дослідження на науково-практичних та міжнародних конференціях, зокрема на V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates» (Дніпро, 2023) та Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні орієнтири розвитку економіки, обліку, фінансів та права» (Кременчук, 2023). Усе це свідчить про обґрунтованість та надійність наукових тверджень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації.

Основними науковими результатами, одержаними особисто дисертантом, що характеризуються **науковою новизною**, є наступні:

удосконалено:

- вербальну модель системного трактування змісту найважливіших теорій міжнародного обміну;
- процедуру оцінювання розмірів і динаміки товарообігу України і ЄС, а також змін в географічній та товарній структурі;
- методичний підхід оцінки впливу зовнішньої торгівлі на національну економіку;
- аналітичне забезпечення діагностики використання інвестиційних ресурсів;
- модель дослідження просторової структури торговельно-економічних відносин з використанням гравітаційної моделі

набули подальшого розвитку:

- науково-методичні інструментарії дослідження торговельно-економічних відносин України та ЄС;
- концептуальні основи дослідження розвитку торговельно-економічних відносин України та ЄС;
- організаційно-економічні засади дослідження з розвитку торговельно-економічних відносин Україна-ЄС через розробку механізму оптимізації цих відносин;
- науково-методичні обґрунтування взаємозалежності між експортом та імпортом України з ЄС з використанням макроекономічного багатofакторного аналізу.

4. Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Дослідження має вагомe значення для центральних, регіональних органів державної влади та місцевого самоврядування для активізації торгово-економічного співробітництва між національним виробником та країнами ЄС, зокрема, шляхом вдосконалення міжнародно-правової бази, сприяння захисту прав експортерів та інвесторів товарів і послуг на державному рівні тощо. На думку здобувача, членство України в ЄС відкрило б нові економічні можливості завдяки присутності на єдиному внутрішньому ринку, усуненню низки адміністративних та митних перешкод, зростанню конкурентоспроможності за ціною робочої сили та доступності фондів ЄС.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні теоретико-методологічних і прикладних рекомендацій, отриманих у дисертаційному дослідженні, у практику дисертаційному дослідженні, у практику торговельно-економічних відносин між Україною і ЄС.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом наукових досліджень Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, науково дослідною темою «Моделювання процесів управління в соціально економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де автором розроблено методичний підхід щодо оцінки впливу торговельно-економічних відносин на національну економіку через призму соціально-економічного розвитку та економічної безпеки.

Окремі результати виконаного дисертаційного дослідження знайшли своє практичне застосування в діяльності ТзОВ «МОДЕРН ПАК» (довідка №12 від 14 вересня 2023 р.).

Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні курсів «Моделювання економіки», «Прогнозування економічних процесів», «Міжнародна економіка» для студентів спеціальності 051 Економіка на економічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка №03.04-19/15 від 18.09.2023 р.).

5. Оцінка оформлення дисертації.

Дисертаційна робота за своєю структурою, обсягом, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам, встановленим Міністерством освіти і науки України. Зміст і результати наукового дослідження викладено логічно та аргументовано. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 163 сторінки. Робота складається із 9 таблиць, 12 рисунків та 2 додатків. Список використаних джерел містить 115 найменувань, які викладені на 13 сторінках. Додатки розміщені на 2 сторінках.

6. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Вивчення матеріалів дисертації дозволяє зробити висновок, що наукові результати, отримані автором, базуються на ґрунтовному та всебічному дослідженні проблеми, аналізі різних підходів до її вирішення, використанні великого масиву літературних джерел. Аналіз тексту роботи та публікацій Надвірнянського Юліана Руслановича за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. Присутні посилання на джерела інформації при використанні ідей, тверджень та результатів досліджень інших авторів, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Надвірнянським Юліаном Руслановичем, варто вказати на деякі наявні в ньому недоліки і дискусійні моменти, а саме:

1. У п. 2.1, описуючи сучасний стан та тенденції розвитку торговельно-економічних зв'язків в умовах глобалізації (с. 69), автор стверджує, що: «абсолютні показники товарообігу з ЄС зростають з 2015 року...» і посилається на Додаток А, якого немає у дисертації. Однак вважаємо, що робота значно б виграла, якби автор подав аналітичні показники товарообігу в динаміці в тексті дисертаційного дослідження.

2. Потребує додаткового уточнення назва центрального органу виконавчої влади у сфері статистики, інформацію якого дисертант використовував для проведення дослідження. Зокрема, Державну службу статистики України на с. 69 і с. 72 автор називає Національною службою статистики України, а на с. 112 – Державним Управлінням Статистики України.

3. На стор.74, автор аналізуючи структуру експорту (рис.2.3), робить наступні висновки (стор.73): «наразі основними товарами українського експорту до ЄС є чорні метали, залізна руда, зерно...». Це не відповідає наведеним даним, оскільки до основних товарів ще відносяться електричні машини (10%) і жири та олії (9%). Зерно, із питомою вагою 7% займає 6-те місце, і вибір зернових для подальшого дослідження, не достатньо обґрунтований, якщо опиратися лише на наведені дані.

4. Потребує додаткового обґрунтування обраний здобувачем часовий період дослідження, так як на с. 73 аналізуються показники за 2013–2021 рр.; на с.76–77 – 2012–2021рр.; с.82 – 2017–2021 рр.; с.84 – 2018–2021 рр.; с.121 – 2005–2020 рр.; с.136 – 2016–2021рр.; а модель (с.141) побудована для періоду 2016–2021 рр.

5. На с.79 дисертант акцентує увагу на тому, що нетарифні заходи є основною перешкодою для українських компаній, проте не вказує які саме. Доцільно було б їх перерахувати та охарактеризувати.

6. У п. 3.3 автор застосовує двосторонні гравітаційні моделі для аналізу торгівлі пшеницею, ячменем та кукурудзою між Україною та ЄС (с. 141). Відповідно, здобувачу варто було б ці складові експорту зернових проаналізувати в п. 2.1, щоб показати їх значимість.

Разом з тим, зазначені зауваження мають характер наукової дискусії та не знижують загальної оцінки виконаного дисертаційного дослідження, сформульованих положень, висновків і рекомендацій.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

В цілому, дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеною науковою роботою, яка виконана автором самостійно та в повному обсязі відображає винесені на захист наукові положення, результати теоретичних і експериментальних досліджень, інформацію про їх практичне впровадження. Автореферат адекватно відображає зміст дисертації, а дисертація – внесок здобувача у розвиток економічної науки.

Дисертаційна робота Надвірнянського Юліана Руслановича на тему: «Оцінювання і активізація торговельно-економічних відносин України і ЄС» відповідає спеціальності 051 – Економіка, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами), а її автор – Надвірнянський Юліан Русланович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри прикладної
математики Західноукраїнського
національного університету

Наталія ДЗЮБАНОВСЬКА

